

## **ÖNSÖZ:**

### **11. ULUSAL SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ VE EMEK TARTIŞMALARI**

**Dr. Galip YALMAN**

**Türk Sosyal Bilimler Derneği Yönetim Kurulu Başkanı**

1967 yılında kurulan ve 1992 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile "kamu yararına çalışan dernek" niteliğini kazanan Türk Sosyal Bilimler Derneği (TSBD), tüzüğünde belirtilen "Türkiye'de sosyal bilimlerin gelişmesine hizmet etmek" amacı doğrultusunda, düzenli olarak iki yılda bir Ulusal Sosyal Bilimler Kongreleri gerçekleştirmektedir. Sosyal bilimlerin tüm disiplinlerinden bilim insanlarının zaman içinde giderek artan ilgi ve katılımının gözlemlendiği Ulusal Sosyal Bilimler Kongrelerinin tanımlayıcı bir özelliği disiplinlerarası etkileşime açık olması, hatta bu etkileşimi özendirme amaçlamasıdır. 9-11 Aralık 2009 tarihlerinde Ankara'da ODTÜ yerleşkesinde yapılan Onbirinci Ulusal Sosyal Bilimler Kongresinde de, daha öncekilerde olduğu gibi iktisat, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, sosyoloji, tarih, eğitim bilimi, kentleşme, felsefe, kültür ve sanat, iletişim, toplumsal cinsiyet araştırmaları ve çevrebilim gibi geniş bir yelpazede bildiriler sunulmuştur.

70 oturumda, yaklaşık 300 bildirinin sunulduğu Onbirinci Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi'nde, kuramsal yönü ağır basan bildirilerden oluşan oturumların yanı sıra, Türkiye'nin ve dünyanın karşılaştığı güncel sorunları tarihsel bir perspektifte ele alan bildirilerden oluşan oturumlar da yer almıştır. Ulusal Sosyal Bilimler Kongrelerinin farklı görüş ve yaklaşımların özgürce tartışılabilirdiği bir bilim şöleni olmasını sağlayan bu çeşitlilik ve çoğulcu yapının 11. Kongre'de de sürdürüldüğü gözlenmiştir.

TSBD'nin tüzüğünde belirtilen, "araştırma ve yayın yolu ile Türkiye'nin düşünce hayatına katkıda bulunmak" amacına yönelik olarak, Ulusal Sosyal Bilimler Kongrelerinde sunulan bildirilerin yayına dönüştürülmesine özel bir önem verilmektedir. 12 Eylül darbesinden olumsuz etkilenen sosyal bilim topluluğu açısından, 1980'li yıllarda akademik faaliyet ve araştırmaların üniversite dışında da sürdürülmesine olanak sağlayan bir çatı görevini başarıyla yerine getiren TSBD bugün de sosyal bilimlerin değişik dallarında bu amaca yönelik etkinlikleri, kısıtlı maddi olanaklarını sonuna kadar kullanarak sürdürmektedir. Bu çabanın somutlanma biçimlerinden biri de Kongre düzenleme kurulu tarafından yapılan değerlendirme sonucunda belirli temalar çerçevesinde seçilen bildirilerden derlenmiş kitapların yayınlanmasıdır. Bunun yanı sıra, tematik bir bütünlük oluşturan, önceden örgütlenmiş oturumların bireysel çabalar sonucu kitap ve süreli

yayınlar aracılığıyla, daha geniş bir kesime ulaştırılması da ayrıca sevindirici bir gelişmedir.

Bu çabaların güzel bir örneği, Çalışma ve Toplum dergisinin, Prof. Dr. Ahmet Makal tarafından örgütlenen oturumlarda sunulan bildiriye sayfalarını açarak yayınlanmasına olanak sağlamasıdır. Çalışma ve Toplum dergisi ile TSBD arasında iki yıl önce, “10. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi Emek Tartışmaları Özel Sayısı”nın yayınlanması ile başlayan bu ilişkinin süreklilik kazanmasından büyük memnuniyet duymaktayız. İlginç bir tesadüf, Türkiye’de emek mücadeleleri tarihinde önemli bir dönüm noktası olduğu tartışılan, Tekel işçilerinin 4-C direnişi başlamadan birkaç gün önce toplanan 11. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi’nde yine Sayın Prof. Dr. Ahmet Makal tarafından örgütlenen “Türkiye Emek Tarihinden Kesitler” ve “Türkiye’de Emegin Güncel Sorunları” başlıklı oturumlarda sunulan bildirilerin yayınlanmasından son derece kıvanç duyuyor, Çalışma ve Toplum dergisinin yayın kuruluna ve Prof. Dr. Ahmet Makal’a, TSBD yönetim kurulu adına teşekkürlerimizi sunuyorum.

## **Öndeyiş: 11. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi ve Emek Tartışmalarına Dair**

**Ahmet Makal**

Türk Sosyal Bilimler Derneği'nin iki yılda bir düzenlemekte olduğu ve tam bir sosyal bilimler şenliği olarak yaşanan Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi'nin geçmişi 30 yıl geriye uzanıyor. Akademisyenlerin ve diğer araştırmacıların iki yıl boyunca heyecanla bekledikleri bu Kongrelerin, Türkiye'de sosyal bilimlerin gelişmesine büyük katkı sağladığı kuşkusuzdur. Buna karşılık, kongrelerin geçmişine bakıldığında, çalışma yaşamına ilişkin tebliğlerin yeterli ölçüde yer bulmadığı görülüyor. Son dönemlerde ise durum değişmeye ve emekle ilgili konular kongrelerde daha fazla yer bulmaya başlamıştır. Bu, yaşanan ulusal ve uluslararası süreçlerin bu konuları daha önemli hale getirmesi yanında, bu alanda çalışan akademisyenlerin ve diğer araştırmacıların Kongre'ye daha çok ilgi göstermeleriyle de bağlantılıdır. Değişik üniversitelerimizdeki Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümü öğretim üyelerinin giderek artan ilgi ve katkıları ise özellikle belirtmeye değer. Diğer taraftan, Türk Sosyal Bilimler Derneği yönetimleri de, emeğe ilişkin konulara hak ettikleri önemi vermektedirler. Sonuç olarak, Ulusal Sosyal Bilimler Kongreleri'ndeki emek konulu tebliğlerin sayısı giderek artmakta, konular çeşitlenmekte, özel emek oturumları düzenlenmektedir. Güncel sorunlar yanında, emek tarihinin de giderek daha çok ilgi görüyor olması ayrıca sevindiricidir. Sanıyorum ki, bu gelişmeler çalışma ilişkileri disiplininin yanı sıra, tüm sosyal bilimler açısından da önemli getiriler sağlayacak niteliktedir.

Bu satırların yazarı, 10 yılı aşkın süredir tebliğleriyle katılmakta olduğu Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi için özel emek oturumları da düzenlemektedir. 2007 yılındaki 10. Kongre için düzenlediğimiz Emek Oturumu'nun tebliğleri, Çalışma ve Toplum dergisinin özel bir sayısı olarak yayınlanmıştı. 9-11 Aralık 2009 tarihlerinde Ankara'da yapılan 11. Kongre için düzenlediğimiz Emek Oturumu da, Türk çalışma yaşamının değişik sorunlarını konu alan çok sayıda özgün bildirinin ortaya çıkmasına vesile oldu. İki bölümlü bu uzun emek oturumunun "Türkiye Emek Tarihinden Kesitler" başlıklı birinci bölümünde emek tarihine ilişkin dört bildiri, "Türkiye'de Emeğin Güncel Sorunları" başlıklı ikinci bölümünde ise güncel emek sorunlarına ilişkin gene dört bildiri sunuldu. 11. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi'nin bu "1 numaralı" oturumu, dinleyicinin de yoğun ilgisiyle karşılaştı. Bu tebliğler, şimdi Çalışma ve Toplum tarafından gene bir özel sayı olarak okuyucuya ulaştırılıyor. Böylece, TSBD ile Çalışma ve Toplum arasındaki işbirliği de süreklilik kazanmış oluyor. 2007'de yayınlanan sayıda olduğu gibi, bu özel sayının da editörlüğünü üstlenmek, bizim açımızdan bir mutluluk kaynağıdır.

Dergide makaleler, Kongre'deki programa uygun olarak ve sunuluş sırasına göre yer alıyor. İlk makalede Ahmet Makal, ilgi alanı olan Türkiye emek tarihini, Erken Cumhuriyet Dönemi itibariyle, üzerinde neredeyse hiç çalışılmamış bir konu olan kadın emeği açısından irdeliyor. İlker İnan Akçay, Mülkiye'de hazırlamakta olduğu doktora tezinden bir kesitte, 1939-1963 dönemindeki iş ihtilaflarını inceliyor. Hâlâ bakir olan bu alan, Türkiye emek tarihinin en can alıcı konularından birini teşkil etmektedir. Aziz Çelik, Türkiye'de sendikacılık hareketinin günümüzde de varlığını sürdüren temel özelliklerinin ortaya çıkıp oluştuğu bir dönemi, özgün iç ve dış kaynaklar yardımıyla yetkin bir biçimde incelerken, sendikacılık yazınına gerçekten önemli bir katkı sağlıyor. Betül Urhan ve Seydi Çelik, Türkiye'de millî güvenlik algısının tarihsel süreç içerisinde işçi örgütlenmeleri ve hareketlerini kontrol etme amaçlı kullanımını irdeliyorlar. Şenay Gökbayrak ise Türkiye'de son dönemlerde sosyal güvenlik alanında yaşanan gelişmeleri refah devleti düzleminde ve batı uygulamaları ile karşılaştırarak incelerken, Türkiye'de reform olarak gündeme getirilen düzenlemelerin aslında sistemin sorunlarını çözmekten uzak olduğuna vurgu yapıyor. Berna Müftüoğlu ve Bağdagül Tanış, 1980 sonrası dönemde Türkiye'de yaşanan gelişmelerin Ereğli Kömür Havzası'ndaki maden işçileri üzerindeki etkileri ile günümüzdeki sorunları, bir alan araştırmasına dayanarak gözler önüne seriyorlar. Banu Uçkan ve Engin Yıldırım, Türkiye'de çalışma yaşamının çok önemli bir sorunu olan işçilerin ve işyerlerinin sendikasızlaştırılması girişimlerini mercek altına alıyorlar. Mesut Gülmez ise insan hakları alanında, eşitlik ilkesi ile ayrımcılık yaşağının bölünmezliğini değerlendirirken önemli bir vurgu yaparak, bireysel ve toplu iş ilişkileriyle ilgili yasalarımızda yer alan "ayrımcılık yasaklı eşit davranma ilkesi"ne aykırı düzenlemeler konusunda çalışma hukuku öğretisinde yaygın biçimde savunulan görüşlerin eleştiriye muhtaç olduğunu belirtiyor.

Türk çalışma ilişkileri yazınına katkıda bulunacak nitelikteki özgün bildirimleriyle emek oturumuna değer katan tüm meslektaşlarıma-dostlarıma, bu bildirimleri özel bir sayı içerisinde kalıcı hale getirerek okuyucuya ve akademik camiaya sunma olanağını yaratan Çalışma ve Toplum'un Yayın Kurulu üyelerine ve derginin özverili editörü Av. Murat Özveri'ye, Emek Oturumu'nun oturum başkanlıklarını yapan Prof. Dr. Ömer Zühtü Altan ve Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu'na ve sürecin her aşamasındaki katkıları için Türk Sosyal Bilimler Derneği Başkanı Dr. Galip Yalman ile derneğin diğer yöneticilerine teşekkür etmekten mutluluk duyuyorum. Ümit ediyorum ki, Çalışma ve Toplum ile TSBD arasındaki bu artık gelenekselleşen işbirliği, daha sonraki kongrelerde de devam edecektir. Bu özel sayıdaki makalelerin emek olgusunun değişik veçhelerine ilgi duyan okuyucuya yararlı olmasını ve özellikle genç meslektaşlarımızın bundan sonraki kongrelere ilgisini artırmasını diliyorum.